

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF CHAYKOVSKYY v. UKRAINE)**

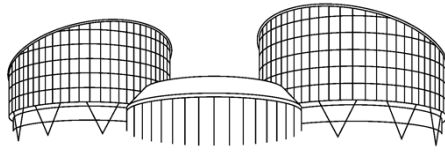
(Заява № 48879/19)

РІШЕННЯ

П. 1 ст. 6 Конвенції (кримінальний аспект) • Справедливий судовий розгляд • Залишення без змін Верховним Судом частини вироку заявника під час перегляду за виключними обставинами на підставі доказів, наданих його співобвинуваченими, які Суд у їхніх попередніх справах визнав отриманими з порушенням пунктів 1 та 3 статті 6 Конвенції • Перегляд включав новий розгляд доказів, на підставі яких заявника було визнано винним, що становить розширення початкового кримінального провадження щодо нього • Відсутність детальних причин та переконливого обґрунтування для визнання доказів допустимими щодо заявника, при цьому визнавши їх недопустимими щодо його співобвинувачених у кримінальному провадженні, яке ґрунтувалося на тих самих фактах • Лише посилення на принцип «індивідуалізації кримінальної відповідальності» без подальшого пояснення • Гарантій справедливого судового розгляду дотримано не було

П. 1 ст. 6 Конвенції (кримінальний аспект) • Розумний строк • Затримка в розгляді заяви заявника про перегляд через те, що матеріали справи зберігалися на окупованій території, що знаходилася поза контролем Уряду • Зважаючи на об'єктивні перешкоди, національні органи влади зробили все, що було в їхніх силах за цих обставин, щоб вирішити ситуацію заявника

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов'язковим для Суду.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
СТРАСБУРГ

09 жовтня 2025 року

ОСТАТОЧНЕ
09.01.2026

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Чайковський проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Катержіна Шімачкова (*Kateřina Šimáčková*), Голова,

Марія Елосегі (*María Elósegui*),

Гільберто Фелічі (*Gilberto Felici*),

Діана Сирку (*Diana Sârcu*),

Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*),

Ваге Григорян (*Vahe Grigoryan*),

Себастьєн Б'янкері (*Sébastien Biancheri*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytschik*), Секретар секції,

з огляду на:

заяву (№ 48879/19), яку 07 вересня 2019 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Віталій Вікторович Чайковський (далі – заявник);

рішення повідомити про заяву Уряд України (далі – Уряд);

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 09 вересня 2025 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується стверджуваної несправедливості та надмірної тривалості провадження у Верховному Суді щодо перегляду вироку заявника на підставі висновків Суду у його попередній справі. Заявник скаржився на підставі статей 6 та 13 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився в 1967 році та відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі у м. Бердичів. Заявника представляв пан М.М. Федаш, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

А. Довідкова інформація

5. Згідно з висновками національних судів на початку 2000 року пан А.Б. створив озброєну банду, до складу якої увійшли заявник, пан Закшевський, пан Сітневський (разом – співобвинувачені) та декілька інших осіб, і яка вчинила декілька нападів у чотирьох областях України.

6. Спочатку органи державної влади розслідували напади як непов'язані злочини, вчинені невстановленими особами. Зрештою, кримінальні провадження, порушені у чотирьох областях, були об'єднані в одну справу. Опис усіх нападів викладено у семи епізодах у таблиці в додатку.

7. Члени банди, включно із заявником, були притягнуті до відповідальності та визнані винними в межах одного провадження Апеляційним судом Донецької області, який діяв як суд першої інстанції. Докази, розглянуті цим судом щодо кожного обвинувачення, описані в таблиці у додатку.

8. Усі троє співобвинувачених звернулися до Суду, стверджуючи про різноманітні порушення їхніх конвенційних прав. Суд розглянув ці скарги та постановив рішення у справах «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), заява № 7193/04, від 17 березня 2016 року) та «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy¹ v. Ukraine*), заяви № 48016/06 та № 7817/07, від 10 листопада 2016 року)², у яких встановив порушення, зокрема, пунктів 1 та 3 статті 6 Конвенції, у зв'язку з визнанням допустимими викривальних показань, наданих за відсутності захисника, та показань свідків, які не були перевірені у судовому засіданні (короткий виклад див. у таблиці в додатку).

В рішенні у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*) Суд відхилив як явно необґрунтовані скарги заявників за статтею 6 Конвенції, що національні суди посилалися на зізнавальні показання, які були надані під час досудового розслідування ними та їхніми співобвинуваченими в результаті жорстокого поводження, що порушило їхнє право не свідчити проти себе. Суд дійшов висновку, що ці скарги не були підтверджені жодними доказами (див. пункти 129 – 131 цього рішення). Крім того, в згаданому рішенні у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), пункти 126 і 129) Суд також відхилив скаргу цього заявника на жорстоке поводження.

9. Після постановлення рішень Суду у їхніх справах усі троє співобвинувачених у різні дати звернулися до Верховного Суду із заявою про відновлення провадження в їхніх справах шляхом перегляду за виключними обставинами, як це передбачено національним законодавством (див. пункт 49). Їхні заяви про перегляд зрештою були розглянуті Великою Палатою Верховного Суду в об'єднаному провадженні.

¹ Прізвище заявника у вказаній справі було зазначено англійською з використанням транслітерації, що відповідала його заяві, написаній російською мовою. Заява ж заявника у 2019 році була подана українською мовою, і його ім'я було транслітеровано відповідно.

² <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-168385>

В. Постанова Верховного Суду від 17 квітня 2019 року

10. 17 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду ухвалила постанову у провадженні щодо перегляду. Насамперед вона зазначила, що:

«відповідно до висновків [, яких дійшов Суд у своїх рішеннях,] в основі визнаного порушення конвенційних зобов'язань лежали суттєві процедурні помилки, які мали місце щодо окремих [обвинувачень, пред'явлених співообвинуваченим] у цій справі. Тому (...), порушення, констатовані [Судом], поставили під сумнів результат судового провадження щодо [кожного співообвинуваченого] в тій частині, в якій ці порушення мали місце стосовно кожного заявника щодо конкретних епізодів їх злочинної діяльності з урахуванням принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності».

11. Верховний Суд продовжив розгляд кожного пункту обвинувачень окремо, щоб встановити, чи вимагало будь-яке з порушень, встановлених Судом стосовно визнання винним когось зі співообвинувачених, перегляду їхнього вироку.

1. Висновки за результатами перегляду вироків

12. Щодо визнання заявника винним за першим обвинуваченням, то Верховний Суд постановив, що Суд не встановив порушень у зв'язку з цим. Він також зауважив, що докази, використані національними судами для визнання заявника винним, включали зізнавальні показання пана Сітневського від 14 лютого 2002 року та показання пана Закшевського від 12 листопада 2001 року (жоден з них не брав участі у злочині, але обидва знали про нього з розмов з іншими членами банди), і Суд визнав ці показання отриманими з порушенням прав на захист цих обвинувачених.

13. Однак Верховний Суд зауважив, що висновки Суду стосувалися лише зізнавальних показань цих двох обвинувачених за обвинуваченими в умисному вбивстві, за якими їх згодом було визнано винними, і висновки не стосувалися жодних інших обвинувачень. Верховний суд також вказав, що Суд постановив згадане рішення у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*) після згаданого рішення у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), а тому «під час розгляду другої справи [Суд] врахував свої висновки у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*) і не констатував жодного порушення прав [заявника] у використанні національними судами показань пана Закшевського». Тому Верховний Суд дійшов висновку, що «вирок заявника [за цим обвинуваченням та його кримінально-правову кваліфікацію] слід залишити без змін».

14. Щодо другого епізоду (далі – вбивство у Луганській області), у зв'язку з яким були засуджені заявник і пан Сітневський, серед іншого,

за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах, Верховний Суд зауважив, що докази, на які посилався суд першої інстанції, включали:

i) заперечення провини паном Сітневським протягом усього провадження, але визнання в суді того, що А.Б. розповів йому, що вчинив вбивство разом із Г., оскільки потерпілий та члени його банди погрожували А.Б. та його сестрі;

ii) надані під час досудового розслідування показання пана Закшевського щодо вчинених ним злочинів, і у цих показаннях він також вказав, що дізнався про вчинення вбивства А.Б. та паном Сітневським із розмов між членами банди; та

iii) зізнавальні показання заявника в суді, що в день і час вчинення вбивства потерпілі використовували його вантажівку.

15. Верховний Суд зауважив, що стосовно пана Сітневського Судом було встановлено два порушення: те, що його надані на початкових етапах провадження зізнавальні показання за іншими обвинуваченнями, навіть якщо вони відігравали обмежену роль у визнанні його винним, сприяли підриву його загального захисту щодо вбивства у Луганській області, і те, що суд першої інстанції визнав допустимими показання відсутніх свідків та використав їх для підтвердження наданих під час досудового розслідування показань інших співобвинувачених, від яких вони згодом відмовилися. Зважаючи на ці порушення, Верховний Суд вважав, що засудження пана Сітневського за злочини, що мали місце під час цього епізоду, вимагало «застосувати у цій частині додатковий захід індивідуального характеру (*restitutio in integrum*) та направити [обвинувачення, що впливали із другого епізоду,] на новий судовий розгляд».

16. Проте Верховний Суд не встановив підстав для застосування таких же заходів до вироку заявника, тобто направлення його частини на новий судовий розгляд, оскільки жодне з порушень, встановлених Судом щодо цього епізоду, не стосувалося заявника.

17. Щодо нападу, описаного в епізоді 4 у таблиці в додатку, за який були засуджені заявник і пан Сітневський, Верховний Суд зауважив, що докази, визнані судом першої інстанції допустимими, включали:

i) показання, надані потерпілими від цього нападу;

ii) надані під час досудового розслідування зізнавальні показання заявника, від яких він згодом відмовився; та

iii) показання пана Сітневського, отримані з порушенням його права на захист.

18. З огляду на висновки Суду, що показання потерпілих, єдиних очевидців злочину, ймовірно, були вирішальними для засудження (тоді як усі інші докази у справі були непрямыми), але які не були безпосередньо заслухані під час судового розгляду, Верховний Суд скасував частину вироку заявника та пана Сітневського стосовно цього нападу і направив епізод на новий судовий розгляд.

19. Заявник і пан Сітневський також були засуджені у зв'язку з подіями, описаними в епізоді 5. Верховний Суд зауважив, що докази, визнані допустимими судом першої інстанції, включали зізнавальні показання, надані заявником у присутності його захисника та повторені в інші моменти під час розслідування. Проте порушень прав заявника щодо засудження за цими обвинуваченнями Суд не встановив. Стосовно пана Сітневського Верховний Суд послався на висновки Суду, що, хоча він згадував про свою причетність до цього нападу (у другорядній ролі) у наданих на початкових етапах провадження показаннях, і суд першої інстанції явно не посилався на ці показання, він також явно не відхилив їх. Беручи це до уваги, Верховний Суд постановив, що вирок пана Сітневського у цій частині мав бути скасований та направлений на новий судовий розгляд.

20. Усі троє співобвинувачених були засуджені за різними пунктами обвинувачення у зв'язку з подіями, описаними в епізоді 7. Докази, визнані судом першої інстанції допустимими, включали:

i) надані під час досудового розслідування зізнавальні показання пана Закшевського;

ii) заперечення провини заявником і паном Сітневським, але визнання в суді, що у відповідний момент вони відвідували м. Євпаторія як туристи на запрошення А.Б. і допомогли йому придбати мотоцикл;

iii) показання пана Сітневського в суді, що, коли він був у м. Москва з А.Б., А.Б. розповів йому, що запросив їх до м. Євпаторія, щоб відвести від себе підозру, поки він вчиняв злочин;

iv) надані під час досудового розслідування зізнавальні показання заявника, які були підтверджені під час записаного на відео відтворення обстановки та обставин подій за участю пана Закшевського. Заявник зізнався, що вистрілив в Р.М. Суд першої інстанції, дослідивши відеозаписи, переконався, що обвинувачені говорили та діяли добровільно а також пояснювали та відповідали на запитання вільно та без підказок; та

v) показання потерпілого Р.М., які не були перевірені у судовому засіданні.

21. Суд встановив, що зізнавальні показання пана Закшевського були отримані з порушенням його права на захист. Тому Верховний Суд скасував його вирок за обвинуваченнями, що стосувалися подій епізоду 7, та направив на новий судовий розгляд. Верховний Суд дійшов того ж висновку щодо вироку заявника, зважаючи на висновок Суду про те, що не було підстав визнавати допустимими показання потерпілого Р.М., які не були перевірені у судовому засіданні. Стосовно пана Сітневського, то з огляду на те, що Суд не встановив жодного порушення його прав у зв'язку з подіями епізоду 7, не було підстав для скасування його вироку у цій частині. У зв'язку з цим

Верховний Суд зауважив, що Суд у своєму згаданому рішенні у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*) встановив, що заявник вчинив напад на Р.М. та його охоронця самотужки, а роль пана Сітневського обмежувалася підготовкою до цього нападу. Таким чином, ніщо не свідчило, що Р.М. мав будь-який контакт із паном Сітневським або знав про його причетність. Таким чином, показання Р.М. не могли вважатися вирішальним або вагомим елементом для засудження пана Сітневського.

22. Верховний Суд далі перейшов до розгляду обвинувачень, що впливали із подій третього та шостого епізодів. Суд першої інстанції, який розглядав справу проти співобвинувачених щодо цих нападів, визнав допустимими зізнавальні показання пана Закшевського, отримані з порушенням його права на захист, в яких він не лише надав інформацію про власну участь у злочинах, але й повідомив слідчому загальну інформацію про підготовку різних нападів та ролі, які відігравали інші члени банди, а також надав стороні обвинувачення іншу важливу інформацію. Верховний Суд повторив, що Суд встановив, що отримання цих зізнавальних показань, а також показань пана Сітневського, було порушенням гарантій статті 6 Конвенції «лише щодо тих злочинів, для яких участь захисника була обов'язковою [відповідно до чинного тоді законодавства] на момент проведення зазначених процесуальних дій». Верховний Суд також повторив стосовно відмови від правової допомоги щодо обвинувачення у розбої, що Суд не встановив нічого, що свідчило б про їхню недійсність; а тому, це було власним вибором цих обвинувачених. Порушення, встановлені Судом, на думку Верховного Суду, стосувалися виключно і тільки тих показань, які були використані для засудження пана Закшевського та пана Сітневського за вчинення умисного вбивства. Знову ж таки, Верховний Суд підкреслив, що це відповідало принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності та вимогам юридичної визначеності (*res judicata*). Зважаючи на зазначене, Верховний Суд не встановив підстав для перегляду вироків обвинувачених, що впливали із подій третього та шостого епізодів.

23. Верховний Суд також зауважив, що часткове скасування вироків та направлення відповідних обвинувачень на новий судовий розгляд було б належним способом відновлення стану співобвинувачених, у якому вони перебували до того, як були вчинені порушення, згодом встановлені Судом. У новому судовому розгляді «відновить свою дію принцип презумпції невинуватості і [співобвинувачені] зможуть реалізувати своє право на захист у порядку, встановленому кримінально-процесуальним законом».

24. Верховний Суд дійшов висновку, що:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

«[Суду] першої інстанції необхідно дати належну оцінку всім зібраним у справі доказам з точки зору їх допустимості, належності та достатності у своєму взаємозв'язку для висновків про винуватість чи невинуватість [співобвинувачених] у вчиненні злочинів, поставлених їх за провину».

25. Верховний Суд перерахував строки позбавлення волі, які мав відбутися кожен зі співобвинувачених, щоб унормувати їх відповідно до часткового скасування вироків. Він вирішив, що нові вирoki пана Сітневського та пана Закшевського становитимуть п'ятнадцять та десять років позбавлення волі відповідно, і оскільки вони вже відбули ці строки, ці обвинувачені були звільнені з-під варти у залі суду. Проте обвинувачення проти заявника, навіть зменшені після часткового скасування його вироку, все одно передбачали довічне позбавлення волі.

2. Окрема думка до постанови Верховного Суду

26. П'ять суддів Великої Палати Верховного Суду з чотирнадцяти склали спільну окрему думку. Насамперед вони зауважили, що сама Велика Палата пояснила: її висновки ґрунтувалися на принципі індивідуалізації покарання та на висновках Суду про встановлення порушень Конвенції щодо певних обвинувачень, пред'явлених обвинуваченим, і це по суті зводилося до виокремлення цих обвинувачень із справи загалом. На думку суддів, такий підхід не міг бути виправданий. По-перше, вони зауважили, що юрисдикція Суду та Верховного Суду як вищої інстанції у національній судовій системі відрізнялися. Верховний Суд (або його Велика Палата) мав справу з ширшим колом питань при розгляді справи і не мав «дублювати» висновки Суду, а мав провести власний аналіз того, як ці висновки могли вплинути на законність засудження.

27. По-друге, судді зауважили, що у випадку перегляду справи за виключними обставинами після постановлення рішення Суду, Верховний Суд діяв як суд касаційної інстанції, підпорядковуючись конкретним правилам глави 33 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Це означало, на думку суддів, що Верховний Суд міг вийти за межі вимог касаційної скарги, якщо це не погіршувало становища засудженого (стаття 433). Якщо касаційна скарга була задоволена на підставах, які стосувалися також інших засуджених, що не подали власної касаційної скарги, суд касаційної інстанції був зобов'язаний прийняти відповідне рішення.

28. На підтримку цього судді навели два приклади з практики Великої Палати щодо перегляду за виключними обставинами. Після рішення у справі «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine (no. 2)*), заява № 66338/09, від 30 квітня 2015 року) Велика Палата скасувала не лише вирок пана Яременка, а й вирок іншої особи, яка брала участь у тих же злочинах. Те саме сталося після ухвалення

Судом рішення у справі «Зякун проти України» (*Zyakun v. Ukraine*), заява № 34006/06, від 25 лютого 2016 року). Заявник у цій справі був засуджений разом зі спільником, і Верховний Суд прямо вказав, що скасування лише вироку pana Зякуна суперечило б КПК України і могло стати підставою для подальшого встановлення порушень гарантії справедливого судового розгляду.

29. Таким чином, судді дійшли висновку, що Великій Палаті не було заборонено скасовувати вирок інших осіб, і насправді вона була зобов'язана це зробити.

30. Судді також зазначили, що Велика Палата мала розглядати використання будь-якого доказу, отриманого з порушенням належної процедури (як було встановлено Судом), що становило серйозне порушення кримінально-процесуального закону щодо всіх співобвинувачених. У зв'язку з цим вони зауважили, що, наприклад, при визнанні заявника винним за обвинуваченнями, пов'язаними з подіями першого епізоду, суд першої інстанції посилався, *inter alia*, на зізнавальні показання pana Закшевського, отримані з порушенням його права на захист. Ці зізнавальні показання були недопустимим доказом у сукупності, незалежно від їхнього змісту, тобто незалежно від того, чи містили вони лише викривальні показання щодо самої особи, чи включали також викривальну інформацію про інших осіб. Судді підкреслили, що один і той же доказ не міг вважатися недопустимим щодо однієї особи та допустимим щодо іншої. Ті ж самі міркування були справедливими щодо інших обвинувачень, тим більше, що всім співобвинуваченим було інкриміновано бандитизм, який передбачав участь усіх членів банди у всіх злочинах, вчинених цією бандою.

31. Насамкінець судді вказали, що, попри власні висновки, Велика Палата, тим не менш, зазначила, що суд першої інстанції мав оцінити всі докази, зібрані у справі (див. пункт 24). Проте фактично Велика Палата, обираючи покарання співобвинуваченим, вже постановила рішення щодо доказів у справі та визнала, зокрема, зізнавальні показання pana Закшевського (отримані з порушенням його права на захист) недопустимими доказами.

32. В окремій думці було зроблено висновок, що правильним способом вирішення цієї справи було б скасування вироків щодо всіх співобвинувачених та направлення справи на новий розгляд у повному обсязі.

3. Підсумок висновків Верховного Суду

33. З огляду на описані висновки Верховного Суду частина вироку заявника за обвинуваченнями, що впливали із подій, описаних в епізодах 4 та 7, була скасована та направлена на новий розгляд. Вирок заявника у частині щодо всіх інших обвинувачень залишився незмінним.

С. Хронологія розгляду заяви заявника про перегляд

34. Заявник подав заяву про перегляд до Верховного Суду України 27 квітня 2017 року.

35. У своїх зауваженнях Уряд повідомив Суд, що Верховний Суд України відкрив провадження та витребував матеріали справи своїми ухвалами від 25 жовтня 2016 року (щодо заяви про перегляд пана Закшевського) та 09 червня 2017 року (щодо заяви заявника та пана Сітневського).

36. Проте провадження довелося зупинити, оскільки матеріали справи зберігалися у колишньому приміщенні Апеляційного суду Донецької області, на території, яка перебувала поза контролем Уряду України з 2014 року. Ухвали про зупинення провадження були постановлені Верховним Судом України 16 листопада 2016 року (щодо заяви пана Закшевського) та 07 серпня 2017 року (щодо заяви заявника та пана Сітневського).

37. 20 жовтня 2017 року провадження було відновлено Верховним Судом України після того, як один зі співобвинувачених повідомив суд, що певні документи з матеріалів справи були відновлені ухвалою Апеляційного суду Донецької області (який на той момент був переміщений до міста Бахмут) від 20 вересня 2017 року. З тексту цієї ухвали випливає, що троє співобвинувачених просили про відновлення матеріалів справи, заявляючи, що це було необхідно для розгляду їхньої справи Верховним Судом України. Один зі співобвинувачених долучив до свого клопотання про відновлення документи обсягом понад 1900 сторінок. Апеляційний суд Донецької області постановив відновити ті документи, які були «процесуальними документами», походження яких могло бути встановлене, і якщо вони були придатними для читання. Як вбачається, серед відновлених документів були як документи стадії досудового розслідування, у тому числі зізнавальні показання співобвинувачених, так і документи стадії судового розгляду справи.

38. 26 січня 2018 року відновлена частина матеріалів справи була передана новоствореній Великій Палаті Верховного Суду, яка 29 січня 2018 року відкрила провадження та призначила справу до розгляду на 27 лютого 2018 року.

39. 27 лютого 2018 року під час судового засідання прокурор стверджував, що більшість документів з матеріалів справи залишалися недоступними, і клопотав про додаткове зупинення провадження, щоб надати стороні обвинувачення можливість вжити заходів з їхнього отримання відповідно до порядку, передбаченого розділом VII КПК України (опис цієї процедури див. в рішенні у справі «Фасолько та Матич проти України» [Комітет] (*Fasolko and Matych v. Ukraine*) [Committee], заяви № 30256/15 та № 59524/15, пункти 57 і 58, 21 січня

2021 року). Верховний Суд залишив це клопотання без задоволення. Тим не менш, він відклав засідання до 25 квітня 2018 року, щоб надати обвинуваченим час ознайомитися з деякими додатковими зауваженнями від інших сторін.

40. 25 квітня 2018 року судове засідання було відкладено з технічних причин, оскільки заявник не зміг взяти участь у ньому у режимі відеоконференції.

41. Наступне засідання відбулося 11 липня 2018 року. Прокурор клопотав про подальше відкладення розгляду до повного відновлення матеріалів справи. Зокрема, із сорока трьох томів кримінальної справи Апеляційний суд Донецької області відновив лише одинадцять. Ще чотири томи були отримані Верховним Судом від Міністерства юстиції України. Однак більшість доказів, зібраних у справі та використаних судом першої інстанції під час винесення вироку, все ще була відсутня. Верховний Суд відклав розгляд справи до 03 жовтня 2018 року.

42. 03 жовтня 2018 року Верховний Суд звернувся до Міжнародного Комітету Червоного Хреста за сприянням в отриманні матеріалів справи, розташованих на тимчасово окупованій території України, та зупинив провадження до моменту вирішення питання про відновлення матеріалів справи.

43. 17 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду відновила провадження. У своїй відповідній ухвалі вона зазначила, що 13 грудня 2018 року матеріали справи були отримані Апеляційним судом Донецької області «під час процедури передачі засуджених, котрі відбували покарання на територіях, тимчасово непідконтрольних органам державної влади України». 15 січня 2019 року документи були отримані Верховним Судом. Наступне засідання було призначено на 13 березня 2019 року.

44. 13 березня 2019 року засідання було відкладено до 17 квітня 2019 року, оскільки виявилось неможливим налагодити якісний відеоконференцв'язок між судом та обвинуваченими, які трималися в різних установах виконання покарань.

45. 17 квітня 2019 року Верховний Суд ухвалила свою постанову.

D. Інші відповідні факти

46. Як вбачається з останньої доступної Суду інформації, обвинувачення проти заявника, які впливають з подій епізодів 4 та 7, перебувають на розгляді в національному суді першої інстанції.

47. Комітет Міністрів Ради Європи (далі – Комітет Міністрів) розглянув заходи, вжиті Україною для виконання рішення Суду 2016 року у згаданій справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*)), відповідно до пункту

2 статті 46 Конвенції, яка надає йому повноваження здійснювати нагляд за виконанням рішень Суду. Зокрема, у справі заявника Уряд України у своєму зведеному Звіті від 12 листопада 2019 року (документ DH-DD(2019)1371³) пояснив, що індивідуальні заходи, які вимагалися, полягали у повній виплаті присудженої Судом справедливої сатисфакції та наданні заявнику можливості подати заяву про відновлення розгляду його справи після рішення Суду, якою він скористався.

48. Комітет Міністрів взяв до уваги індивідуальні заходи, вжиті державою-відповідачем; він також відзначив, що загальні заходи у відповідь на порушення статті 6 Конвенції усе ще розглядалися у межах групи справ «Балицький проти України». Зважаючи на це, у своїй Резолюції CM/ResDH(2020)15⁴ від 22 січня 2020 року Комітет Міністрів вказав, що він виконав свої функції згідно з пунктом 2 статті 46 Конвенції, і вирішив припинити здійснення нагляду за виконанням рішення у справі заявника.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

49. Відповідні положення Кримінального процесуального кодексу України (2012 року) у редакції, чинній на момент подій, передбачали:

Стаття 433. Межі перегляду судом касаційної інстанції

«1. Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин і не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

2. Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій у межах касаційної скарги. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого (...). Якщо задоволення [касаційної скарги] дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.»

Стаття 436. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги

«1. Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги має право:

- 1) залишити судові рішення без зміни, а касаційну скаргу – без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;

³[https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%22090000168098e23c%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%22090000168098e23c%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

⁴[https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:\[%22001-200885%22\]}](https://hudoc.exec.coe.int/eng#{%22execidentifier%22:[%22001-200885%22]})

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

- 3) скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження;
- 4) змінити судові рішення.»

Стаття 438. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції

«1. Підставами для скасування або зміни судових рішень при розгляді справи в суді касаційної інстанції є:

- 1) істотне порушення вимог кримінального процесуального закону;
- 2) неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) невідповідність призначеного покарання тяжкості кримінального правопорушення та особі засудженого.

2. При вирішенні питання про наявність зазначених у частині першій цієї статті підстав суд касаційної інстанції має керуватися статтями 412-414 цього Кодексу.»

Стаття 463. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

«...

3. Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом подається до Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати.»

Стаття 467. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

«1. Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судові рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції.»

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО СПРАВЕДЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

50. Заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції, що Верховний Суд не був «судом, встановленим законом», оскільки, замість того, щоб направити справу до суду першої інстанції на новий розгляд, він самостійно повторно оцінив факти та докази, хоча не мав на це повноважень. Він також скаржився, що Верховний Суд

припустився помилки під час оцінки впливу визнання допустимими неналежним чином отриманих доказів, які призвели до визнання винним будь-кого зі співобвинувачених, на інших обвинувачених і справу загалом. Посилаючись на підпункти «а» та «б» пункту 3 статтю 6 Конвенції, він також скаржився, що, оскільки Верховний Суд «несподівано» провів повторну оцінку доказів, він не був належно повідомлений про обвинувачення проти нього та не мав можливості підготувати свій захист. Відповідні положення статті 6 Конвенції передбачають:

«1. Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом, встановленим законом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

(а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

(б) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту; ...»

А. Прийнятність

1. Скарги, подані у зв'язку з подіями епізодів 4 та 7

51. Насамперед Суд зауважує, що слід розмежувати скарги, які заявник міг подати щодо його засудження за обвинуваченнями, що впливали із подій епізодів 4 та 7 (вирок у цій частині був скасований та направлений на новий розгляд), та його скарги щодо його засудження за рештою обвинувачень (вирок у цій частині був залишений без змін Верховним Судом).

52. Суд зауважує, що провадження щодо визначення обвинувачень, які впливали із подій епізодів 4 та 7, були відновлені, і справа була направлена на новий розгляд після її перегляду Верховним Судом, і згідно з останньою доступною інформацією Суду ці провадження все ще перебували на розгляді в суді першої інстанції (див. пункт 46).

53. Відповідно до усталеної практики Суду питання, чи відповідає судовий розгляд вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції, може бути вирішене лише шляхом оцінки провадження в цілому, тобто після його завершення (див., наприклад, рішення у справі «Дімех проти Мальти» (*Dimech v. Malta*), заява № 34373/13, пункт 43, від 02 квітня 2015 року). Заявник стверджує, що висновки Верховного Суду щодо допустимості певних доказів, викладені в його постанові від 17 квітня 2019 року, якою було скасовано його вирок у частині щодо епізодів 4 та 7 та направлено справу на новий розгляд, шкодять результатам відновленого провадження, оскільки встановлюють рамки для оцінки доказів судом першої інстанції. Проте, факт залишається фактом: якщо

його засудить суд першої інстанції, заявник матиме право порушити будь-які питання несправедливості в апеляційній скарзі. Заявник не стверджував, що суд вищої інстанції не матиме повноважень розглядати такі питання.

54. З цього випливає, що скарги заявника щодо перегляду Верховним Судом є передчасними у частині щодо подій епізодів 4 та 7, стосовно яких очікується встановлення обґрунтованості кримінальних обвинувачень в суді першої інстанції. Отже, ця частина заяви має бути визнана неприйнятною та відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

2. Доводи сторін щодо решити скарг

55. Уряд стверджував, що стаття 6 Конвенції не застосовувалася до провадження про перегляд у справі заявника. Він зазначив, що стаття 6 Конвенції зазвичай не застосовується до проваджень за виключними обставинами, таких як відновлення справи. Особа, вирок якої набув законної сили і яка клопоче про відновлення провадження у її справі, не є особою, щодо якої «встановлюється обґрунтованість кримінального обвинувачення» у розумінні цієї статті; лише нове провадження, після задоволення клопотання про відновлення, може вважатися таким, що стосується встановлення обґрунтованості кримінального обвинувачення. У зв'язку з цим Уряд послався на рішення у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» [ВП] (*Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)*) [GC], заява № 19867/12, пункти 60 і 61, від 11 липня 2017 року; ухвалу щодо прийнятності у справі «Фішер проти Австрії» (*Fischer v. Austria*), заява № 27569/02, від 06 травня 2003 року); рішення у справі «Льоффлер проти Австрії» (*Löffler v. Austria*), заява № 30546/96, пункти 18 і 19, від 03 жовтня 2000 року); та ухвалу щодо прийнятності у справі «Оджалан проти Туреччини» (*Öcalan v. Turkey*), заява № 5980/07, від 06 липня 2010 року). Уряд зазначив, що у цій справі провадження у Великій Палаті Верховного Суду не були «новими» у розумінні практики Суду, а обмежувалися відновленням прав заявника до стану, що існував до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*). Він стверджував, що у справі заявника нового розгляду не було, і тому стаття 6 Конвенції не застосовувалася.

56. Уряд також стверджував, що справа заявника відрізнялася від згаданого рішення у справі «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine (no. 2)*) та рішення у справі «Шабельник проти України (№ 2)» (*Shabelnik v. Ukraine (no. 2)*), заява № 15685/11, від 01 червня 2017 року) тим, що, по-перше, у вказаних справах Суд встановив повторне порушення, тому що, виключивши зізнавальні показання заявників і знову взявши до уваги інші недопустимі докази, Верховний Суд, таким чином, вкоринив порушення, раніше

встановлені Судом. По-друге, у згаданому рішенні у справі «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine (no. 2)*) Верховний Суд не скасував вирок заявника (ні повністю, ні частково), а виключив деякі скомпрометовані докази та залишив його вирок без змін загалом. Однак у цій справі Верховний Суд скасував частину вироку заявника та направив цю частину на новий розгляд.

57. Уряд також послався на рішення у справі «Шабельник проти України (№ 3)» (*Shabelnik v. Ukraine (no. 3)*), заява № 54806/18, від 04 листопада 2021 року), в якій Велика Палата Верховного Суду застосувала підхід, подібний до застосованого у цій справі, а саме: вона частково скасувала вирок за певними обвинуваченнями та передала справу на новий розгляд щодо цих обвинувачень. Щодо решти обвинувачень, то вона вирішила залишити вирок без змін, але скоригувала остаточне покарання, яке у будь-якому випадку було довічним позбавленням волі. Пан Шабельник скаржився на підставі статті 7 Конвенції, що такий підхід становив призначення нового покарання за злочин, вчинений сімнадцять років тому і строк давності щодо якого минув, але Суд не встановив порушення цього положення. На думку Уряду, цей висновок означав, що Суд «не мав сумнівів щодо повноважень Великої Палати Верховного Суду частково скасовувати вирок щодо особи та передавати цю частину на новий розгляд, а також залишати вирок та покарання без змін в іншій частині».

58. Заявник не подав жодних коментарів щодо питання прийнятності.

3. Оцінка Суду

(а) Загальні принципи

59. Суд повторно зазначає, що згідно з його усталеною практикою пункт 1 статті 6 Конвенції не гарантує право на відновлення провадження (див., *inter alia*, ухвалу щодо прийнятності у справі «Завадзький проти Польщі» (*Zawadzki v. Poland*), заява № 34158/96, від 06 липня 1999 року, та рішення у справі «Саблон проти Бельгії» (*Sablon v. Belgium*), заява № 36445/97, пункт 86, від 10 квітня 2001 року) та зазвичай не є застосовною до скарг щодо відновлення провадження за виключними обставинами у завершених судових справах. Зокрема, Суд встановив, що стаття 6 Конвенції не застосовується до заяв про перегляд кримінального провадження, враховуючи, що стосовно особи, яку було остаточно засуджено, не «встановлюється обґрунтованість кримінального обвинувачення» у розумінні цієї статті. Так само стаття 6 Конвенції не застосовується до клопотання про визнання недійсним з метою забезпечення законності, поданого з метою скасування остаточного вироку після встановлення Судом порушення, оскільки у такому провадженні щодо відповідної

особи не «встановлюється обґрунтованість кримінального обвинувачення» (див., наприклад, ухвали щодо прийнятності у справах «Фішер проти Австрії» (*Fischer v. Austria*), заява № 27569/02, ЄСПЛ 2003-VI та «Оджалан проти Туреччини» (*Öcalan v. Turkey*), заява № 5980/07, від 06 липня 2010 року).

60. Тим не менш, у кримінальному законодавстві вимоги юридичної визначеності не є абсолютними (див. згадане рішення у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» (*Moreira Ferreira v. Portugal* (no. 2)), пункт 62). Суд постановив, що вирок, в якому ігноруються ключові докази, становить судову помилку і залишення таких помилок без виправлення може серйозно вплинути на справедливість, цілісність та публічну репутацію судового розгляду (див. рішення у справах «Ленська проти Росії» (*Lenskaya v. Russia*), заява № 28730/03, пункти 39 та 40, від 29 січня 2009 року та «Джуран проти Румунії» (*Giuran v. Romania*), заява № 24360/04, пункт 39, ЄСПЛ 2011 (витяги)). Суд також розглядав інші стадії кримінального провадження, під час яких заявники вже не були «обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення», а були засудженими. З огляду на те, що «кримінальне обвинувачення» є автономним поняттям, і беручи до уваги вплив, який порядок розгляду касаційної скарги може мати на визначення кримінального обвинувачення, включаючи можливість виправлення помилок у застосуванні права, Суд встановив, що така процедура підпадає під гарантії статті 6 Конвенції (див. рішення у справі «Мефтах та інші проти Франції» [ВП] (*Meflah and Others v. France*) [GC], заяви № 32911/96, № 35237/97 та № 34595/97, пункт 40, ЄСПЛ 2002-VII).

61. Як зазначив Суд, зокрема, в згаданому рішенні у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» (*Moreira Ferreira v. Portugal* (no. 2)), пункт 60), характер, обсяг та особливості провадження щодо відповідної заяви про перегляд за виключними обставинами у конкретній правовій системі можуть віднести це провадження під дію пункту 1 статті 6 Конвенції та підпадати під гарантії справедливого судового розгляду, які вона надає сторонам. Кримінально-правовий аспект статті 6 Конвенції застосовується до кримінального провадження щодо засобів юридичного захисту, класифікованих як виключні у національному законодавстві, де національний суд покликаний вирішувати обґрунтованість обвинувачення. Тому Суд перевіряє, чи застосовується стаття 6 Конвенції до проваджень за виключними обставинами, аби встановити, чи був національний суд зобов'язаний встановлювати обґрунтованість кримінального обвинувачення під час розгляду відповідної заяви (там само, пункт 65). У конкретному контексті відновлення кримінального провадження після рішення Суду Суд вже визнав статтю 6 Конвенції застосовною у різних сценаріях, таких як:

відмова відновити провадження (див. згадане рішення у справі «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» (*Moreira Ferreira v. Portugal* (no. 2)), та рішення у справі «Репеско та Репеску проти Республіки Молдова» (*Repeşco and Repeşcu v. the Republic of Moldova*), заява № 39272/15, від 03 жовтня 2023 року); відновлення справи, поєднане з переоцінкою доказів без направлення справи на новий розгляд (див. згадане рішення у справі «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine* (no. 2)) та рішення у справі «Алахвердян проти України» (*Alakhverdyan v. Ukraine*), заява № 8838/20, від 26 червня 2025 року, ще не остаточне); часткове відновлення справи, що призвело до скасування вироку за деякими обвинуваченнями (направлення їх на новий розгляд) та залишення без змін вироку у частині щодо інших (див. рішення у справі «Серрано Контрерас проти Іспанії (№ 2)» (*Serrano Contreras v. Spain* (no. 2)), заява № 2236/19, від 26 жовтня 2021 року); та процедура, яка поєднує визначення допустимості заяви про відновлення справи та сам перегляд «після відновлення», що включає переоцінку доказів (див. «Мехмет Зекі Доган проти Туреччини (№ 2)» (*Mehmet Zeki Doğan v. Türkiye* (no. 2)), заява № 3324/19, від 13 лютого 2024 року).

(b) Застосування зазначених принципів у цій справі

62. У цій справі Верховний Суд розглядав вирок заявника у контексті провадження щодо перегляду за виключними обставинами, яке було передбачене національним законодавством і стосувалося питання щодо відновлення провадження у контексті висновків Суду в його рішенні 2016 року. Однак суд не просто задовольнив або відмовив у задоволенні заяви про постановлення ухвали про відновлення провадження у справі. Дослідивши процес визнання допустимими деяких доказів, щодо яких Суд встановив порушення Конвенції, він вирішив, що частина цих доказів мала бути виключена. Це, своєю чергою, спричинило скасування вироку заявника за певними обвинуваченнями (див. пункт 33). Суть подальших скарг заявника полягає в тому, що Верховний Суд виключив певні – скомпрометовані – докази щодо одного обвинуваченого, але по суті визнав їх допустимими щодо інших обвинувачених, включно з ним (див. пункти 13 та 16).

63. На думку Суду, описаний підхід Верховного Суду включав нове дослідження сукупності доказів, на підставі яких був засуджений заявник. З огляду на це, а також враховуючи обсяг перевірки Верховного Суду у конкретному провадженні (та характер скарг заявника у зв'язку з цим), Суд вбачає вагомі підстави вважати цю перевірку продовженням початкового кримінального провадження щодо заявника (див. згадані рішення у справах «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» (*Moreira Ferreira v. Portugal* (no. 2)), пункт 72;

«Серрано Контрерас проти Іспанії (№ 2)» (*Serrano Contreras v. Spain* (no. 2)), пункти 27 і 28, та «Мехмет Зекі Доган проти Туреччини (№ 2)» (*Mehmet Zeki Doğan v. Türkiye* (no. 2)), пункти 59 – 60 та 76).

64. Суд також посилається на своє згадане рішення у справі «Шабельник проти України (№ 3)» (*Shabelnik v. Ukraine* (no. 3)), у якому він встановив, що стаття 7 Конвенції застосовувалася до провадження щодо другого клопотання цього заявника про відновлення провадження у його справі після згаданого рішення Суду у справі «Шабельник проти України (№ 2)» (*Shabelnik v. Ukraine* (no. 2)). У вказаній справі, як і в цій, Верховний Суд скасував вирок заявника у частині щодо певних обвинувачень та направив справу на новий розгляд стосовно цих пунктів, але залишив без змін вирок у частині щодо решти обвинувачень, а також обране покарання у виді довічного позбавлення волі. Суд встановив, що стаття 7 Конвенції застосовувалася, оскільки після його рішення про часткове відновлення справи Верховний Суд міг бути покликаний призначити більш м'яке покарання (див. пункт 36 вказаного рішення). Суд повторює у зв'язку з цим, що існують очевидні зв'язки між статтями 6 та 7 Конвенції, і, якщо Суд раніше встановив, що провадження не включало встановлення «кримінального обвинувачення» у розумінні статті 6 Конвенції, він встановлював, що оскаржувані заходи не могли вважатися «покаранням» у розумінні статті 7 Конвенції з міркувань послідовності в тлумаченні Конвенції в цілому (див., наприклад, ухвалу щодо прийнятності у справі «Галан проти Італії» (*Galan c. Italie*), заява № 63772/16, пункт 71, від 18 травня 2021 року з подальшими посиланнями та рішення у справі «Гестюр Йонссон та Рагнар Халлдор Халл проти Ісландії» [БП] (*Gestur Jónsson and Ragnar Halldór Hall v. Iceland*) [GC], заяви № 68273/14 та № 68271/14, пункт 112, від 22 грудня 2020 року). Аналогічно, якщо раніше було встановлено, що стаття 7 Конвенції не застосовувалася, Суд ухвалював, що і кримінальний аспект статті 6 Конвенції не застосовувався також (див. рішення у справі «Тимофєєв та Поступкін проти Росії» (*Timofeyev and Postupkin v. Russia*), заяви № 45431/14 та № 22769/15, пункт 92, від 19 січня 2021 року). Таким чином, можна сказати, що, якщо стаття 7 Конвенції застосовується, як це було у справі «Шабельник проти України (№ 3)» (*Shabelnik v. Ukraine* (no. 3)), то застосовується і стаття 6 Конвенції. Враховуючи подібність між фактами та національною процедурою, використаною у цій справі та у справі «Шабельник проти України (№ 3)» (*Shabelnik v. Ukraine* (no. 3)), обґрунтування у вказаній справі повинно призвести до того ж висновку і в цій справі.

65. Загалом, Суд встановлює, що відповідне провадження у цій справі стосувалося «встановлення обґрунтованості кримінального обвинувачення» у розумінні статті 6 Конвенції. Отже, гарантії цього

положення застосовуються до провадження у Верховному Суді. Таким чином, заперечення Уряду щодо відсутності у Суду юрисдикції за критерієм *ratione materiae* має бути відхилено.

66. Суд також зазначає, що факти у цьому провадженні, і, таким чином, питання про те, чи було провадження справедливим, виникли після його рішення 2016 року у справі заявника і становлять нову інформацію стосовно цього рішення. Питання про те, чи відповідали вони гарантіям справедливого судового розгляду згідно зі статтею 6 Конвенції, відокремлене від питання виконання рішення 2016 року, тим більше, що нагляд за виконанням цього рішення був завершений (див. згадані рішення у справах «Морейра Феррейра проти Португалії (№ 2)» (*Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)*), пункти 56 – 58; «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine (no. 2)*), пункти 54 – 56 та «Серрано Контрерас проти Іспанії (№ 2)» (*Serrano Contreras v. Spain (no. 2)*), пункти 25 і 26).

67. У контексті викладеного Суд встановлює, що він може розглядати зазначені скарги відповідно до статті 6 Конвенції і вони не є явно необґрунтованими у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Тому вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

1. Доводи сторін

68. Заявник по суті повторив окрему думку п'яти суддів Верховного Суду, описану в пунктах 26 – 32. Зокрема, він наголосив на різниці між обсягом повноважень Суду як міжнародного суду та Верховного Суду як найвищої судової інстанції на національному рівні. Він також зазначив, що Верховний Суд розділив факти таким чином, що кожен згаданий епізод становив окремий злочин, що не було процедурою, доступною відповідно до національного законодавства, і Верховний Суд не визнав, що допущення під час розгляду справи судами неналежним чином отриманих доказів, які призвели до засудження будь-якого зі співобвинувачених, було серйозним порушенням процедури здійснення кримінального провадження, що вплинуло на справу загалом.

69. Уряд стверджував, що повноваження Великої Палати Верховного Суду переглядати справи за виключними обставинами були чітко передбачені законом. Крім того, КПК України чітко надавав Верховному Суду повноваження скасовувати, повністю або частково, рішення судів нижчих інстанцій.

70. Уряд також зауважив, що відповідно до статті 467 КПК України, суд, який ухвалює рішення про перегляд за виключними обставинами, має повноваження суду відповідної інстанції. Тобто,

ухвалюючи оскаржуване рішення, Велика Палата Верховного Суду мала повноваження суду касаційної інстанції. У зв'язку з цим Уряд стверджував, що відповідно до статті 433 КПК України Верховному Суду заборонялося лише перевіряти достовірність доказів. У справі заявника, відокремлюючи докази, які Суд визнав отриманими з порушенням Конвенції, від доказів, не пов'язаних прямо чи опосередковано з такими порушеннями, суд касаційної інстанції переглянув правову оцінку обставин справи та допустимість кожного окремого доказу. Це не вимагало дослідження достовірності доказів і не призвело до того, що Верховний Суд встановлював факти, які не були встановлені судами нижчих інстанцій, або ухвалював рішення про достовірність будь-якого конкретного доказу. Радше, згідно зі словами Уряду, Верховний Суд «оцінив сукупність зібраних доказів щодо кожного з кримінальних епізодів, стосовно яких Суд не встановив порушення, з точки зору їхньої достатності та взаємозв'язку, щоб ухвалити відповідне процесуальне рішення, яким у справі заявника було залишення без змін вироку у частині щодо обвинувачень, які впливали із п'яти із семи епізодів злочинної діяльності».

71. Уряд також наголосив, що Верховний Суд належним чином врахував висновки Суду у справах «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*) та «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*) і, «діючи у спосіб, передбачений процесуальним законодавством, відокремив кожен кримінальний епізод щодо заявника та його спілльників, та визначив наслідки порушень Конвенції для законності засудження усіх спілльників щодо кожного з цих епізодів». Уряд також прокоментував, що, розділяючи кримінальні епізоди таким чином, Верховний Суд керувався, *inter alia*, основоположним принципом *res judicata*. Якби він постановив інакше – тобто, якби він скасував вирок та направив його на новий розгляд у тих частинах, щодо яких Суд не встановив порушення Конвенції стосовно будь-якого конкретного обвинуваченого, – він перевищив би повноваження Великої Палати Верховного Суду відповідно до національного кримінально-процесуального законодавства, що згідно з твердженням Уряду було б «неприпустимим».

72. Насамкінець Уряд зауважив, що заявник зміг повною мірою брати участь у провадженні, його представляв обраний ним захисник і він мав усі можливості скористатися своїми процесуальними правами.

73. Тому Уряд дійшов висновку, що не було порушено пункти 1 або 3 статті 6 Конвенції.

2. Оцінка Суду

74. Суд насамперед зазначає, що скарга заявника, що Верховний Суд не був «судом, встановленим законом», ґрунтувалася на його

твердженні, що це суд не повинен був переоцінювати докази у справі – питання, яке також лежить в основі його скарги на стверджувану несправедливість. Крім того, доводи сторін були здебільшого зосереджені на питанні про конкретний підхід Верховного Суду до доказів у справі та на тому, чи відповідало рішення, ухвалене ним у провадженні про перегляд, гарантіям справедливого судового розгляду згідно з Конвенцією. Тому Суд розгляне питання про те, чи забезпечило провадження у Верховному Суді в цілому реалізацію права заявника на справедливий судовий розгляд, як це передбачено статтею 6 Конвенції (див., щодо аналогічного підходу, згадані рішення у справах «Яременко проти України (№ 2)» (*Yaremenko v. Ukraine (no. 2)*), пункт 64, та «Алахвердян проти України» (*Alakhverdyan v. Ukraine*), пункти 68 – 71).

75. Суд зауважує, що заявник та його співники були засуджені за декількома епізодами розбою та умисного вбивства, а також бандитизму, скоєного організованою бандою (опис обвинувачень за епізодами див. у таблиці в додатку). Після того, як співників затримали, і коли вони не мали правової допомоги, вони почали давати показання, які були не лише зізнавальними, але й містили інформацію про діяльність банди загалом, її членів, їхні ролі та їхню участь у певних злочинах. Хоча пізніше від більшості цих показань відмовилися або змінили їх, надана ними інформація була явно цінною і дозволила органам обвинувачення просунути своє розслідування щодо інших епізодів злочинної діяльності банди. Ці початкові зізнавальні показання використовувалися для засудження одного чи іншого обвинуваченого у зв'язку з конкретним обвинуваченням, але також використовувалися стосовно іншого обвинуваченого (обвинувачених) та обвинувачень, що робило ці вироки тісно взаємопов'язаними (див. таблицю в додатку).

76. Це особливо очевидно стосовно зізнання, наданого паном Закшевським, на яке посилався суд першої інстанції як на доказ, що підтверджував вирок щодо співобвинувачених за злочини, описані, зокрема, в епізодах 1, 2, 3 та 6 злочинної діяльності банди (див. таблицю у додатку). Сторони у цій справі не надали Суду копії цих зізнавальних показань, але у згаданому рішенні у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), пункт 10) Суд встановив, що у цих зізнавальних показаннях пан Закшевський визнав свою участь у злочинній групі, яка вчинила низку розбійних нападів поблизу м. Харків, а також одне у м. Євпаторія. Він також надав більше деталей про ці злочини та про те, яким чином він знав своїх співників, і повідомив працівникам міліції інформацію про два інші розбійні напади, які він та його співники скоїли в місті м. Торецьк (м. Дзержинськ), а також про інші злочини, про які він знав.

77. Пан Закшевський надав цю інформацію після того, як йому

було пред'явлено обвинувачення у розбійному нападі, що не було обвинуваченням, щодо якого він мав бути обов'язково представлений захисником. Перед допитом він відмовився від свого права на захисника. Однак, щойно пан Закшевський почав давати показання, з яких стало зрозуміло, що він свідчив про вчинення не тільки розбійного нападу, а й низки інших злочинів, у тому числі вбивства при обтяжуючих обставинах, у слідчого були усі підстави підозрювати його у вчиненні умисного вбивства з корисливих мотивів. Отже, пан Закшевський мав право на доступ до захисника вже з першого допиту щодо умисного вбивства. Крім того, згідно з національним законодавством, заявник мав право на обов'язкову правову допомогу захисника у зв'язку з обвинуваченням в умисному вбивстві з корисливих мотивів, оскільки йому загрожувало можливе покарання у виді довічного позбавлення волі. Тому Суд встановив порушення пункту 1 статті 6 Конвенції стосовно пана Закшевського. Суд також зауважив, що, хоча проти нього були інші докази, не можна було ігнорувати важливість ймовірного впливу його початкових зізнавальних показань на подальший розвиток кримінального провадження проти нього та той факт, що вони явно відіграли важливу роль у рішеннях національних судів (див. згадане рішення у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), пункти 115 та 122).

78. Під час провадження про перегляд після рішення Суду 2016 року Верховний Суд визнав, що ці зізнавальні показання були недопустимим доказом і не могли бути використані для підтвердження вироку, але лише стосовно пана Закшевського. Посилаючись на концепцію «індивідуалізації кримінальної відповідальності», він прямо відхилив ідею скасування вироків інших осіб, у тому числі заявника, виключивши ці зізнавальні показання. Це означало, наприклад, що там, де заявник був явно причетний до злочинів, вчинених під час першого та третього епізодів злочинної діяльності банди, згідно з інформацією в зізнавальних показаннях пана Закшевського (див. таблицю у додатку), його вирок, тим не менш, був залишений без змін.

79. Подібний підхід Верховний Суд застосував і щодо вироків заявника та пана Сітневського за злочини, описані в другому епізоді («Вбивство в Луганській області» – див. пункти 14 – 16). Суд встановив, що показання Г.С. та Н.К., які не були перевірені у судовому засіданні, – єдиних незалежних свідків, які могли бачити те, що вони описали як «чоловіка у камуфляжній формі з жезлом працівника ДАІ», якого пізніше ідентифікували як пана Сітневського – ймовірно, були вирішальними для результату справи. Крім того, Г.С. та Н.К. також згадувалися в наданих під час досудового розслідування показаннях інших співобвинувачених (хоча пізніше вони від цих показань відмовилися), які були ключовим елементом доказів проти

пана Сітневського. Іншими словами, суд першої інстанції посилався на показання відсутніх свідків, відхиляючи відмову інших підсудних від показань, наданих ними під час досудового розслідування, і водночас використав показання останніх для підтвердження показань свідків, не перевірених у судовому провадженні (див. згадане рішення у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*), пункти 109 – 111). На підставі зазначених висновків Суду Верховний Суд скасував лише вирок пана Сітневського за цей злочин, попри ознаки того, що на вирoki інших співобвинувачених, у тому числі заявника, також могли вплинути ці порушення (див. пункт 16).

80. У зв'язку з цим Суд повторює свою практику щодо визнання допустимими доказів, отриманих від третіх осіб і з порушенням гарантованих Конвенцією прав. Зокрема, використання показань та речових доказів, отриманих безпосередньо у результаті жорстокого поводження, заборонено не лише тоді, коли потерпілим від поводження, що суперечить статті 3 Конвенції, є обвинувачений, але й тоді, коли це торкається третіх сторін (див. рішення у справі «Ель Хаскі проти Бельгії» (*El Haski v. Belgium*), заява № 649/08, пункт 85, від 25 вересня 2012 року з подальшими посиланнями та «Уразбаєв проти Росії» (*Urazbayev v. Russia*), заява № 13128/06, пункт 73, від 08 жовтня 2019 року). Крім того, Суд також встановив, що використання показань, наданих свідками в обмін на імунітет або інші переваги, або співником, який уклав угоду про визнання вини, може поставити під сумнів справедливість розгляду справи. Використання таких доказів саме собою не робить провадження несправедливим, і під час проведення своєї оцінки Суд розглядатиме провадження в цілому, враховуючи права на захист; а також інтерес громадськості та потерпілих від злочинів у належному притягненні до відповідальності за такі злочини; та у разі потреби права свідків (див., наприклад, рішення у справах «Хабран та Далем проти Бельгії» (*Habran and Dalem v. Belgium*), заяви № 43000/11 та № 49380/11, пункт 96, від 17 січня 2017 року; «Адамчо проти Словаччини» (*Adamčo v. Slovakia*), заява № 45084/14, пункти 56 – 71, від 12 листопада 2019 року та в якості протилежного прикладу рішення у справі «Кадагішвілі проти Грузії» (*Kadagishvili v. Georgia*), заява № 12391/06, пункти 156 і 157, від 14 травня 2020 року).

Щодо використання доказів, наданих співобвинуваченими за відсутності захисника, завдання Суду відповідно до статті 6 Конвенції насамперед зосереджується на оцінці національними судами того, як відсутність захисника могла вплинути на загальну справедливість кримінального провадження. Суд встановлює, чи було провадження настільки несправедливим, що робило його несумісним із гарантіями справедливого судового розгляду. Забезпечення того, щоб заявник мав

змогу оскаржити допустимість, надійність, автентичність та правдивість доказів, наданих за відсутності захисника, становить основу аналізу Суду (короткий виклад застосовних принципів див. в рішеннях у справах «Стівенс проти Мальти (№ 3)» (*Stephens v. Malta* (no. 3)), заява № 35989/14, пункти 64 – 67, від 14 січня 2020 року та «Еркапіч проти Хорватії» (*Erkapić v. Croatia*), заява № 51198/08, пункти 72 і 73, від 25 квітня 2013 року; див. також згадане рішення у справі «Мехмет Зекі Доган проти Туреччини (№ 2)» (*Mehmet Zeki Doğan v. Türkiye* (no. 2)), пункти 90 – 103).

81. У цій справі не виникає питання щодо використання доказів, отриманих у результаті жорстокого поводження: скарги заявника, пана Сітневського та пана Закшевського з цього питання були відхилені у рішеннях Суду 2016 року (див. пункт 8).

82. З іншого боку, ця справа дещо схожа на згадану справу «Мехмет Зекі Доган проти Туреччини (№ 2)» (*Mehmet Zeki Doğan v. Türkiye* (no. 2)), оскільки скарги заявника стосуються використання доказів, наданих співобвинуваченими. У вказаній справі Суд встановив порушення статті 6 Конвенції через використання національними судами, під час перегляду вироку вказаного заявника після рішення Суду, викривальних показань, наданих його співобвинуваченими за відсутності захисника та під час тримання їх під вартою в поліції, попри подальшу відмову від цих показань та те, що співобвинувачені не давали показань у суді першої інстанції. Було встановлено, що ці показання, ймовірно, мали вирішальне значення для ухвалення відповідного вироку (див. пункти 100 та 102 зазначеного рішення).

83. У цій справі скарги спілників заявника відповідно до пунктів 1 та 3 статті 6 Конвенції розглянув Суд, і встановив порушення цих положень (див. пункт 8 та таблицю у додатку).

84. За таких обставин Суд вважає, що визнання доказу допустимим у справі одного обвинуваченого разом з відхиленням його як недопустимого у справі іншого обвинуваченого у кримінальному провадженні з тими самими основними фактами, вимагало б, на думку Суду, від національного суду надання детальних причин та переконливого обґрунтування. У цій справі Верховний Суд лише послався на принцип «індивідуалізації кримінальної відповідальності» (див. пункт 10). Це, вочевидь, стосувалося встановленого принципу кримінального права, згідно з яким суд, який обирає покарання особі, визнаній винною у вчиненні злочину, повинен враховувати обставини кожного обвинуваченого (такі як тяжкість злочину та будь-які обтяжуючі та пом'якшуючі обставини тощо), а також індивідуальні обставини відповідної особи. Однак Верховний Суд не пояснив, як цей принцип застосовується до визнання доказів допустимими, чому скомпрометований характер відповідного доказу не вплинув на

справедливість вироку заявника або чи дозволяло національне законодавство поводитися з доказами так, як це було зроблено у цій справі.

85. Стосовно твердження Верховного Суду, що Суд не встановив жодних порушень у згаданому рішенні у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*), які б впливали з порушень, встановлених в згаданому рішенні у справі «Закшевський проти України» (*Zakshevskiy v. Ukraine*), ухваленому до цього (див. пункт 13), Суд зазначає, що Верховний Суд не взяв до уваги той факт, що обсяг перевірки Суду у справі «Сітневський і Чайковський проти України» (*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*), був обмежений скаргами, поданими цими заявниками.

86. Хоча насамперед саме національні суди мають тлумачити та застосовувати національне законодавство та оцінювати докази, Суд вважає, що за обставин цієї справи Верховний Суд не навів навіть основних причин для застосування обраного ним підходу.

87. Наведених міркувань достатньо для встановлення Судом, що гарантії справедливого судового розгляду, передбачені статтею 6 Конвенції, не були дотримані Верховним Судом під час перегляду справи заявника. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції. У контексті зазначених висновків Суд не вважає за необхідне розглядати інші доводи заявника щодо справедливості провадження у Верховному Суді.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

88. Заявник скаржився, що тривалість провадження у Верховному Суді була надмірною. Він посилався на статті 6 та 13 Конвенції. Суд вважає, що скарги заявника підлягають розгляду лише за статтею 6 Конвенції, відповідні положення якої передбачають:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ... який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.»

A. Прийнятність

89. Уряд повторив свій аргумент, що стаття 6 Конвенції не застосовувалася до цієї справи, і тому скарги заявника щодо тривалості провадження також не охоплювалися нею.

90. Заявник не надав жодних коментарів щодо питання прийнятності.

91. Суд зазначає, що він вже встановив, що стаття 6 Конвенції

застосовувалася у цій справі (див. пункт 65). Він також зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції і не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

92. Уряд стверджував, що існували серйозні об'єктивні перешкоди для доступу до матеріалів справи, а саме, що вони зберігалися на території, яка перебувала поза контролем Уряду з 2014 року. У цій справі для Верховного Суду було важливо мати можливість вивчити оригінальні документи, особливо джерела доказів. Зважаючи на обсяг зусиль для отримання матеріалів справи, Уряд вважав, що національні органи влади діяли оперативно та сумлінно у своїх спробах забезпечити відновлення матеріалів справи та забезпечення її доступності.

93. Заявник заперечив. Він стверджував, що національні суди ніколи не вживали належних заходів для відновлення втрачених матеріалів справи, і надані Урядом пояснення були «стандартними». Він наголосив, що стаття 466 КПК України вимагала від Верховного Суду розглянути заяву про перегляд за виключними обставинами протягом двох місяців: у його справі це зайняло два роки. Заявник також зазначив, що після того, як Верховний Суд направив його справу на новий розгляд, фактичний розгляд не відбувся через відсутність матеріалів справи.

94. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна оцінюватися у контексті обставин справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявників і відповідних органів державної влади, а також важливість предмета спору для заявників (див. серед багатьох інших, рішення у справах «Пеліссє і Сассі проти Франції» [ВП] (*Pélissier and Sassi v. France*) [GC], заява №25444/94 пункт 67, ЄСПЛ 1999-II та «Фрідлендер проти Франції» [ВП] (*Frydlender v. France*) [GC], заява № 30979/96, пункт 43, ЄСПЛ 2000-VII). Під час визначення розумності тривалості провадження у кримінальних справах, питання, чи перебуває заявник під вартою, також є відповідним фактором (див. рішення у справі «Абдоелла проти Нідерландів» (*Abdoella v. the Netherlands*), від 25 листопада 1992 року, пункт 24, Серія А № 248-А).

95. Суд насамперед зазначає, що у своїй заяві заявник конкретно скаржився на тривалий розгляд його заяви про перегляд Верховним Судом. Саме цей період, зокрема, з 27 квітня 2017 року до 17 квітня 2019 року, Суд має розглянути.

96. Суд також зазначає, що ключовим питанням, яке необхідно розглянути у цій справі, є те, чи діяли органи влади достатньо швидко

у пошуку та відновленні матеріалів справи, коли доступ до них був ускладнений через військовий конфлікт. Суд вже розглядав подібні питання в рішенні у справі «Хлебик проти України» (*Khlebik v. Ukraine*), заява № 2945/16, 25 липня 2017 року) та згаданому рішенні у справі «Фасолько та Матич проти України» (*Fasolko and Matych v. Ukraine*). У вказаних справах заявники скаржилися, що їхні апеляційні скарги (у тому числі щодо притягнення до кримінальної відповідальності) не могли бути розглянуті через відсутність доступу до матеріалів їхніх справ. Суд зауважив, що скарги цих заявників мали розглядатися з огляду на загальний контекст і під час оцінки того, чи виконала держава-відповідач свій обов'язок організувати свою судову систему таким чином, щоб права, гарантовані статтею 6 Конвенції, були ефективними на практиці, вона повинна розглянути, чи вжили органи влади доступних їм розумних заходів для того, щоб пом'якшити, наскільки це можливо, будь-які негативні наслідки для заявників, що випливають із відсутності доступу до матеріалів справи. Однак цей обов'язок має здійснюватися у спосіб, що відповідає суспільному інтересу у забезпеченні належного здійснення правосуддя, а також зобов'язанням держави-відповідача відповідно до інших положень Конвенції (див. згадані рішення у справах «Хлебик проти України» (*Khlebik v. Ukraine*), пункт 71 та «Фасолько та Матич проти України» (*Fasolko and Matych v. Ukraine*), пункти 75 і 76). Дослідивши можливості, використані органами влади у вказаних справах, та ті, що потенційно були доступні, у тому числі запропоновані заявниками, Суд дійшов висновку, що національні органи влади зробили все, що було в їхніх силах за обставин, щоб вирішити ситуації заявників (там само, пункти 79 та 93 – 94 відповідно).

97. Повертаючись до цієї справи, Суд зауважує, що Верховний Суд відкрив провадження про перегляд незабаром після того, як троє співобвинувачених подали заяви про це у 2016 та 2017 роках. Також одразу було зрозуміло, що матеріали справи були недоступні, оскільки вони зберігалися у колишньому приміщенні Апеляційному суді Донецької області в м. Донецьк, яке перебувало поза контролем Уряду з 2014 року. Тому провадження було зупинено, поки органи державної влади намагалися знайти та/або відновити матеріали справи.

98. Суд зазначає, що 20 жовтня 2017 року Апеляційний суд Донецької області, який був переміщений у нове місце, відновив низку документів з матеріалів справи на прохання співобвинувачених та з використанням наданих ними документів. Як вбачається, відновлені документи включали як різноманітні судові рішення, ухвалені під час судового розгляду справи, так і матеріали досудового розслідування, включаючи зізнавальні показання співобвинувачених та інші докази. Тому Верховний Суд відновив провадження та призначив два судових

засідання, які відбулися 27 лютого 2018 року та 25 квітня 2018 року. Однак провадження довелося знову зупинити, оскільки було відновлено лише п'ятнадцять із сорока трьох томів кримінальної справи, і, як було, вочевидь, встановлено, матеріали не включали більшості джерел доказів, зібраних у справі та використаних судом першої інстанції під час ухвалення вироку.

99. Суд також зазначає, що для забезпечення розгляду справи Верховний Суд звернувся до Міжнародного Комітету Червоного Хреста по допомогу в отриманні матеріалів справи, розташованих на тимчасово окупованій території України, і 13 грудня 2018 року Апеляційний суд Донецької області отримав матеріали справи. Це дозволило Верховному Суду відновити провадження у січні 2019 року та перейти до постановлення рішення у квітні 2019 року.

100. Суд визнає, що саме завдяки власним зусиллям співобвинувачених відновити матеріали справи декілька томів із них стали спочатку доступні для розгляду. З іншого боку, органи державної влади, а саме суди, також розглядали способи відновлення матеріалів справи, які були об'ємними, враховуючи кількість співобвинувачених та різноманітні вчинені кримінальні правопорушення. Суд вітає, зокрема, передачу декількох томів матеріалів справи від Міністерства юстиції України та ініціативу, вжиту Верховним Судом, щодо залучення допомоги Міжнародного Комітету Червоного Хреста для повернення матеріалів, розташованих на території поза контролем Уряду (див. також згадане рішення у справі «Хлебик проти України» (*Khlebig v. Ukraine*), пункт 79). Сукупність усіх цих зусиль зрештою дозволила розглянути заяви співобвинувачених про перегляд. Заявник не надав жодних інших пропозицій щодо того, що могло бути зроблено додатково або інакше (на противагу згаданому рішенню у справі «Фасолько та Матич проти України» (*Fasolko and Matych v. Ukraine*), пункти 70 і 71).

101. Верховний Суд також залишався активним протягом усього розглянутого періоду, призначаючи засідання, щойно щось змінювалося. Суд не проігнорував два засідання, які були відкладені через те, що виявилось неможливим налагодити відеоконференцзв'язок із установами виконання покарань, де трималися співобвинувачені, але він не вважає, що ці проблеми були наслідком будь-якого злого наміру з боку органів державної влади, а скоріше були об'єктивними перешкодами.

102. Суд вважає, що національні органи влади, зокрема суди, зробили все, що було в їхніх силах за обставин, щоб вирішити ситуацію заявника. Заявник не зміг вказати на жодну конкретну додаткову дію, яку Уряд держави-відповідача мав можливість здійснити. Суд усвідомлює, що заявник продовжував відбувати свій тюремний строк протягом двох років провадження і він, можливо,

небезпідставно очікував, що це провадження призведе до його звільнення. Ця ситуація викликає жаль, але не змінює загального висновку Суду щодо розумності тривалості провадження.

103. Беручи до уваги об'єктивні перешкоди, з якими довелося зіткнутися українській владі, Суд вважає, що за обставин цієї справи порушення статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження не було.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

104. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

105. Заявник вимагав 15 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

106. Він також вимагав 1 500 євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, у тому числі збір документів, консультації та підготовку заяви, а також зауважень. Оскільки заявник відбуває покарання у виді позбавлення волі, він не має банківського рахунку, але він повідомив, що 1 000 євро було переказано його захиснику його родичами. Він долучив квитанцію про банківський переказ від 10 липня 2019 року на ім'я захисника, пана Федаша, на суму 26 000 українських гривень (далі – грн; приблизно 910 євро за офіційним курсом обміну), сплачену Н. Згідно з твердженнями заявника залишок у розмірі 500 євро мав бути сплачений пізніше.

107. Уряд заперечував проти цих вимог. Він повторив свій аргумент про те, що стаття 6 Конвенції або не застосовувалася, або порушення не було, а суми, що вимагалися, у будь-якому випадку були надмірними. Стосовно вимоги про компенсацію судових та інших витрат Уряд також стверджував, що заявник не надав необхідних підтверджуючих документів, таких як договір зі своїм захисником або акт виконаних робіт щодо наданих послуг.

108. Беручи до уваги встановлення у цій справі порушення гарантій справедливого судового розгляду за статтею 6 Конвенції, Суд присуджує заявнику 3 600 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

109. Стосовно судових та інших витрат Суд зазначає, що відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. Беручи до уваги відсутність документів, які чітко підтверджують суму та фактичну оплату (або договірне зобов'язання сплатити) гонорар захиснику, але

враховуючи, що захисник, пан Федаш, фактично представляв заявника у Суді, а також беручи до уваги, що заявник відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі, Суд присуджує заявнику 500 євро в якості відшкодування судових та інших витрат, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* неприйнятними скарги щодо засудження заявника за обвинуваченнями, описаними в епізодах 4 та 7, а решту скарг у заяві – прийнятними;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 6 Конвенції щодо справедливості провадження;
3. *Постановляє*, що не було порушено статтю 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю провадження;
4. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 500 (п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 09 жовтня 2025 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Катержіна Шімачкова
(*Kateřina Šimáčková*)
Голова

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

ДОДАТОК

Номер та коротка назва епізоду Основні факти. Показання свідків, отримані під час досудового розслідування, за наявності	Засуджена особа, за якими обвинуваченнями та основні докази, використані судом першої інстанції	Висновки Суду у рішенні 2016 року	Особа, чий вирок було скасовано Верховним Судом
Епізод 1. Вбивство у Донецькій області	Заявник, А.Б. та Г.Г.: умисне вбивство при обтяжуючих обставинах		
Факти: 03 квітня 2000 року у Донецькій області пана Д.З., який, як стверджувалося, був лідером місцевої злочинної групи, яка займалася рекетом, було вбито пострілами з автомата-кулемета і пістолета.	Докази: (і) показання заявника в судовому засіданні, що він був жертвою рекету Д.З., але не був винний у вчиненні вбивства; (іі) показання пана Сітневського, надані під час досудового розслідування, що А.Б. зізнався йому, що вчинив вбивство разом із заявником. Суд визнав, що це підтверджувало зізнавальні показання заявника, надані під час досудового розслідування; (ііі) зізнавальні показання, надані паном Закшевським під час досудового розслідування, а також його показання про те, що він чув, що А.Б. і заявник вбили А.З. під час підслуханих розмов членів банди; (iv) гільза з місця злочину, яка була відстріляна з пістолета С.С.		Жодна

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Епізод 2. Вбивство в Луганській області	Заявник, пан Сітневський, С.С. та І.К.: умисне вбивство при обтяжуючих обставинах		
Факти: 04 серпня 2000 року пана Р.З., підприємця та, як стверджується, лідера злочинної групи, яка займалася рекетом, та брата Д.З. (потерпілого під час вбивства в Донецькій області) було вбито разом із чотирма особами з його оточення пострілами з автомата й пістолета у Луганській області. Суд першої інстанції дійшов висновку, що з метою сприяння у нападі, пан Сітневський, одягнений у форму працівника ДАІ, зупинив автомобіль потерпілих, а коли автомобіль зупинився, разом з А.Б. розстріляв потерпілих. Суд також встановив, що саме заявник інформував своїх співобвинувачених про місцезнаходження автомобіля потерпілих і після вбивства він прибув на автомобілі та забрав у нього пана	Докази: (i) заперечення провини паном Сітневським, але визнання у судовому засіданні, що А.Б. сказав йому, що він вчинив вбивство разом із Г., оскільки потерпілий і члени його банди погрожували А.Б. та його сестрі; (ii) зізнавальні показання С.С., отримані під час досудового розслідування; (iii) показання, надані І.К. під час досудового розслідування, в яких він описав обставини злочину, зокрема те, що використовувався автомобіль, який належав С.С., а пан Сітневський був одягнений у форму працівника ДАІ; (iv) зізнавальні показання у вчиненні злочинів, надані паном Закшевським під час досудового розслідування, а також його усні показання про те, що він дізнався про вчинення вбивства А.Б. та паном Сітневським з підслуханих розмов членів банди; (v) доказ, що той самий пістолет, який належав С.С., був використаний під час вбивств у Донецькій і Луганській областях; (vi) показання заявника у судовому засіданні про те, що у день та час вбивства потерпілі користувалися його вантажівкою, що, як встановив суд, свідчило, що він мав змогу відслідкувати рух потерпілих. Показання, які не були перевірені у судовому засіданні: Пан Г.С. і пан Н.К. зазначили під час досудового розслідування, що бачили чоловіка у камуфляжній формі з жезлом працівника ДАІ, якого судом першої інстанції було встановлено як пана Сітневського, в ніч вбивства у Луганській області поблизу місця його вчинення, і що він стояв біля червоного автомобіля іноземного виробництва, який відповідно до висновків суду	Стаття 6 Конвенції: Зізнавальні показання пана Сітневського, надані під час досудового розслідування та за відсутності захисника, щодо цього вбивства, ймовірно, сформували підхід органів державної влади до розслідування, а тому, ймовірно, становили значну частину доказів проти нього. Стаття 6: використання показань Г.С. та Н.К., які не були перевірені у судовому засіданні – єдиних незалежних свідків, чий показання, ймовірно, мали вирішальне значення для результату розгляду справи, зокрема, засудження пана Сітневського. Вони також були тісно пов'язані з	Пан Сітневський

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Сітневського з місця злочину.	належав С.С.	показаннями інших обвинувачених, наданих під час досудового розслідування (від яких вони пізніше відмовилися).	
Епізод 3. Два напади у м. Торецьк (на той час – м. Дзержинськ)	Заявник, пан Закшевський і С.С.: розбій		
Факти: 18 березня та 03 вересня 2001 року у м Торецьк Донецької області було вчинено два розбійні напади.	Докази щодо нападу 18 березня 2011 року: (i) зізнавальні показання пана Закшевського, надані під час досудового розслідування (він не лише описав свою власну роль у вчиненні злочину (удар потерпілого пістолетом по голові), але й роль заявника (удар потерпілого металевим прутом); (ii) показання заявника, надані під час досудового розслідування, в яких він стверджував, що саме пан Закшевський вдарив жертву металевим прутом, який заявник потім у нього забрав; (iii) показання С.С. у його зізнавальних показаннях, наданих під час досудового розслідування, що він підвіз заявника та пана Закшевського на місце злочину, але не знав, що відбувалося; (iv) показання потерпілих у суді, які описували напад на них трьох злочинців, під час якого були викрадені гроші. Докази щодо нападу 03 вересня 2011 року: (i) зізнавальні показання заявника та пана Закшевського, надані під час досудового розслідування, у ході розслідування збройних нападів; (ii) показання потерпілих; (iii) зброя, яка належала С.С. і знайдена там, де він вказав.	Відсутність порушення статті 6 Конвенції щодо показань пана Закшевського про розбійні напади – надання правової допомоги для цього злочину не вимагалось.	Жодна

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Епізод 4. Напад на пана та пані Ва. поблизу м. Харків	Заявник, пан Сітневський, А.Б., А.С. та Г.Г.: бандитизм, розбій, викрадення автомобіля та замах на вбивство при обтяжуючих обставинах		
Факти: 24 травня 2001 року поблизу м. Харків був учинений розбійний напад на пана О.Ва. та пані С.Ва., подружжя, яке займалося обміном валют. О.Ва. було завдано вогнепальне поранення руки. Нападники заволоділи їхнім транспортним засобом. Наступного дня працівники міліції порушили кримінальне провадження за фактом розбою. Суд першої інстанції встановив, що напад був учинений заявником, паном Сітневським, А.Б. і А.С. У ході нападу А.С. вистрілив у пана Ва.	Докази: і) зізнавальні показання, надані заявником у присутності його захисника, підтверджені у ході відтворення обставин і обстановки події та надалі у ході його допиту в присутності захисника. У своїх зізнавальних показаннях заявник також згадав про участь А.С. та пана Сітневського та ролі, які вони відігравали; ii) показання пана Сітневського, надані під час відтворення обставин і обстановки події, яке узгоджувалося з показаннями заявника; iii) показання потерпілих, надані під час досудового розслідування. Суд першої інстанції не вбачав суперечностей між показаннями потерпілих про трьох нападників і тим фактом, що їх насправді було четверо (включаючи водія, який залишався в автомобілі), оскільки нападники підбігли до потерпілих у різний час і з різних напрямків, а не всі разом; iii) гільза з місця злочину, яка була відстріляна з пістолета С.С.; iv) показання Г.Г., надані у присутності захисника. Показання, які не були перевірені у судовому засіданні: Пан О.Ва та пані С.Ва. повідомили, що напад на них був скоєний трьома особами. У частинах їхніх показань, процитованих у вирокі суду першої інстанції, немає жодної вказівки на особу нападників.	Стаття 6 Конвенції: використання показань пана О.Ва. та пані С.Ва. (єдиних свідків; інші докази – лише непрямі), які не були перевірені у судовому засіданні, для визнання винними заявника та пана Сітневського Стаття 6 Конвенції: використання показань пана Сітневського, наданих під час досудового розслідування та отриманих за відсутності захисника, які, ймовірно, сформували підхід органів державної влади до розслідування, а тому, ймовірно, становили вагому частину доказів проти нього.	Заявник та пан Сітневський

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Епізод 5. Напад та вбивство на пана А.І. у м. Харків	Заявник та пан Сітневський: бандитизм, розбій та умисне вбивство при обтяжуючих обставинах		
Факти: 02 червня 2001 року у м. Харків було вчинено розбійний напад на пана А.І., який займався обміном валют, і в ході цього нападу він зазнав вогнепального поранення. Кримінальне провадження було порушено відносно невизначеного кола нападників. 05 червня 2001 року потерпілий помер, і злочин було перекваліфіковано на умисне вбивство при обтяжуючих обставинах.	Докази: і) зізнавальні показання заявника, надані у присутності його захисника та повторені під час інших слідчих дій; ii) гільза з місця злочину, яка була відстріляна з тієї ж зброї, що була використана при нападі на пана та пані Ва. (див. епізод 4) та належала С.С.; iii) показання Г.Г., надані під час досудового розслідування та у присутності його захисника.	Стаття 6 Конвенції: використання показань пана Сітневського, наданих під час досудового розслідування та за відсутності захисника, щодо цього вбивства, які, ймовірно, сформували підхід органів державної влади до розслідування, а тому, ймовірно, становили вагому частину доказів проти нього	Пан Сітневський
Епізод 6. Два напади на торговців взуттям біля м. Харків	Всі співобвинувачені: бандитизм, розбій, викрадення автомобіля		
Факти: 17 липня 2001 року було вчинено два розбійні напади на дві групи осіб, які торгували взуттям: (i) пана Л.К. і пана А.М., які їхали на мініфургоні марки «Газель»,	Докази: (i) зізнавальні показання, надані паном Закшевським під час досудового розслідування; (ii) результати відтворення обстановки та обставин події за участі заявника та пана Закшевського; (iii) зізнавальні показання, надані заявником під час його допиту як обвинуваченого у присутності захисника (iv) знайдені у місці, вказаному С.С., світловідбиваючі жилети	Порушення статті 6 Конвенції не встановлено у зв'язку з використанням показань В.К. та Р.К., які не були перевірені у судовому	Жодна

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

та (ii) пана В.К. і пана Р.К., які їхали на автомобілі марки «Мерседес» на трасі в Харківській області. Чоловіки у формі працівників ДАІ зупинили автомобілі, заволоділи один за одним цими транспортними засобами, грошима та взуттям і залишили потерпілих на місці вчинення злочину.	працівників ДАІ, що узгоджується з показаннями потерпілих про наявність цих предметів у нападників (v) знайдене за місцем проживання С.С. взуття, марка якого збігається з маркою вкраденого взуття, а також пояснення пані Н., дружини С.С., що вони отримали це взуття від заявника; (vi) показання, надані Л.К. та А.М. у судовому засіданні; (vii) показання, надані В.К. і Р.К. під час досудового розслідування, щодо нападу на їхній автомобіль марки «Мерседес, здійсненого у спосіб, аналогічний нападу на Л.К. і Р.К.; (viii) зізнавальні показання Г.Г. Покази, які не були перевірені у судовому засіданні: В.К. і Р.К. зазначили, що особи у формі працівників ДАІ та оранжевих жилетах зупинили їхній автомобіль під виглядом перевірки документів, а після цього, погрожуючи вогнепальною зброєю, заволоділи їхнім майном.	засіданні	
Епізод 7. Напад і умисне вбивство на території Криму	Заявник, пан Закшевський, пан Сітневський та С.С.: бандитизм, розбій, замах на умисне вбивство при обтяжуючих обставинах та умисне вбивство при обтяжуючих обставинах		
Факти: 09 серпня 2001 року у м. Євпаторія Автономної Республіки Крим було вчинено напад на пана Р.М., власника пунктів обміну валют та його охоронця. Нападники прибули на місце вчинення злочину та покинули його на мотоциклі. Нападники	Докази: (i) надані у судовому засіданні показання заявника та пана Сітневського про те, що вони відвідували м. Євпаторія як туристи на запрошення А.Б. у відповідний час та допомогли йому купити мотоцикл. Вони заперечували вчинення злочину; (ii) показання пана Сітневського, надані у судовому засіданні, що коли він був з А.Б. у м. Москва, А.Б. повідомив йому, що запросив їх до м. Євпаторія, щоб відвести від себе підозру у вчиненні злочину, який він же і вчинив; (iii) зізнавальні показання, надані заявником під час досудового розслідування,	Стаття 6 Конвенції: використання зізнавальних показань пана Закшевського, надані під час досудового розслідування, отримані з порушенням права на	Заявник та пан Закшевський

РІШЕННЯ У СПРАВІ «ЧАЙКОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

заволоділи майном Р.М. і завдали йому вогнепальних поранень ноги й грудної клітини, та вбили його охоронця. Того ж дня прокуратура порушила кримінальне провадження за фактом розбою та умисного вбивства при обтяжуючих обставинах відносно невизначеного кола осіб.	які були записані на відео під час відтворення обстановки та обставин події за участю pana Закшевського. У цих зізнавальних показаннях заявник зазначив, що саме він стріляв у Р.М. Суд, переглянувши відеозаписи, переконався, що підсудні добровільно та без будь-якого впливу пояснювали та відповідали на запитання без підказок; (iv) зізнавальні показання, надані паном Закшевським під час досудового розслідування; (v) виявлення глушителів, використаних під час вчинення злочину, у вказаному заявником місці; (vi) гільзи, виявлені на місці злочину та відстріляні з тієї ж зброї, що використовувалася у нападах у м. Харків та належала С.С.; (vii) показання Р.М., надані під час досудового розслідування; (viii) показання пані Н., дружини С.С., що під час поїздки до Криму на момент вчинення вбивства вона бачила, як її чоловік зустрічався із заявником та паном Сітневським, які передали йому два пістолети. Показання, які не були перевірені у судовому засіданні: Під час досудового розслідування Р.М. описав обставини нападу на нього. Він зазначив, що того ранку, коли стався напад, він вийшов із автомобіля, поки його охоронець залишався всередині із сумкою з грошима. У цей момент під'їхав мотоцикл із «двома чоловіками»; один із них витягнув пістолет. Р.М. присів і отримав два вогнепальні поранення. Потім один із нападників наказав охоронцю передати сумку з грошима.	доступ до захисника. Стаття 6 Конвенція: використання показань Р.М., потерпілого від злочину, які не були перевірені у судовому засіданні для засудження заявника, оскільки на підставі цих доказів було встановлено, що саме заявник стріляв у Р.М. Решта доказів були непрямыми.	
--	---	---	--